

- 08.00.04. Odesa, 2009, 20 p. [in Ukrainian].
10. ZaemaL .M. Organizatsionno-metodicheskiye podxody' k sovershenstvovaniyu instrumentov faktoringa : Dis... kand. ekon.nauk : 08.00.10.Stavropol', 2010, 169 p. [in Russian].
11. KovaliukO. M. Finansovy mekhanizm orhanizatsii ekonomiky Ukrainy (problemyteoriiipraktiky): monohrafiia. Lviv: Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2002, 396 p. [in Ukrainian].
12. Kozlov V. P. Sistemy'j podxod v upravleniyi kreditom, *Finansy', uchet, banki*, 1999, pp. 130-132. [in Russian].
13. Kolobanov D. E. Faktoring kak instrument i produkt razvitiya bankovskoy deyatel'nosti : Dis...kand. ekon. nauk : 08.00.10. Yaroslavl', 2010, 183 p. [in Russian].
14. Kurbatov S. Yu. Faktoring kak forma razvitiya predprbnmatel'stva v Rossii : Dis... kand. ekon. nauk : 08.00.05. Moskva, 2007, 193 p. [in Russian].
15. Lefel A. O. Faktoring kak instrument finansirovaniya oborotny'x sredstv predpriyatij : Dis... kand. ekon. nauk : 08.00.10. Moskva, 2006, 200 p. [in Russian].
16. Maxanova T. A. Razvitie ry'nka faktoringovy'x uslug v Rossijskoj Federatsii : Dis...kand. ekon. nauk : 08.00.10. Moskva, 2010, 193 p. [in Russian].
17. Mineev A. D. E'ffektivnost' faktoringovy'x operatsij kommercheskix bankov : Dis... kand. ekon. nauk : 08.00.10. Moskva, 1998, 221 p. [in Russian].
18. Nikiforov A. V. Faktoring kak sistema finansovogo i organizacionnogo obsluzhivaniya tovarnogo kredita : Dis... kand. ekon. nauk. Sankt-Peterburg, 2006, 143 p. [in Russian].
19. Palchuk O. I. Faktorynh na svitovomu rynku finansovykh posluh v umovakh ekonomichnoi hlobalizatsii : Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Kyiv, 2011, 20 p. [in Ukrainian].
20. Surnina K. S. Udoskonalennia obliku debitorskoi i kredytorskoi zaborhovanosti promyslovykh pidpriemstv : Avtoref. dys... kand. ekon. nauk: 08.06.04. Luhansk, 2002, 19 p. [in Ukrainian].
21. Taraba N. V. Zovnishnoekonomichni uhoody z komertsiynym finansuvanniam : Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2007, 18 p. [in Ukrainian].
22. Chapichadze Ya. O. Dohovir faktorynhu : Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2000, 17 p. [in Ukrainian].
23. Chizh M. D. Faktoring kak instrument finansirovaniya vneshnee'konomicheskoy deyatel'nosti : Dis... kand. ekon. nauk. Sankt-Peterburg, 2005, 184 p. [in Russian].
24. Shanina A. N. Upravleniye riskami faktoringovogo biznesa v Rossii : Avtoref. dis... kand. ekon. nauk. Sankt-Peterburg, 2010, 22 p. [in Russian].

Рецензія/Peer review : 23.8.2013 р. Надрукована/Printed :25.9.2013 р.

УДК 658.15.012.8

О.В. МАЛЫК

Хмельницький національний університет

ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ: КРИТЕРІЇ ТА ДЕТЕРМІНАНТНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

У статті здійснений аналіз методів та моделей оцінки рівня фінансової безпеки підприємств. Визначено основні недоліки існуючих систем оцінки фінансової безпеки підприємств. Запропоновано власну методику оцінки стану фінансової безпеки підприємств із формуванням інтегрального показника з метою оптимізації прийняття на підприємствах адекватних управлінських рішень у сфері фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, оцінка, показники, етапи.

O. MALYK

Khmelnytsky National University

INDICATORS OF EVALUATION OF FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES: CRITERIA AND DETERMINANT CHARACTERISTICS

The article analyzes methods and models for assessing the level of financial security. It defines the basic drawbacks of existing systems of assessment of financial security. It proposes own methods of assess the state of financial security of enterprises with the formation the integral index to optimize at enterprises the adoption of adequate management decisions in the field of financial security.

Keywords: financial security, evaluation, indicators, phases.

Постановка проблеми. Сучасний стан вітчизняних підприємств, що функціонують в умовах невизначеності та під впливом ряду загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, вимагає від керівників та менеджерів прийняття зважених рішень у сфері фінансової безпеки. Саме тому актуальним завданням на сьогоднішній день стає побудова адекватного механізму фінансової безпеки підприємств, однією із головних складових якого є власне оцінка рівня їх фінансової безпеки. Неправильне визначення стану фінансової безпеки підприємств призводить до втрати ним фінансових ресурсів, або неефективного їх використання. За такої ситуації, прийняті на підприємстві управлінські рішення можуть виявитися неефективними та помилковими, що, в результаті, може стати причиною зниження темпів росту підприємства та негативно вплинути на його загальну ринкову вартість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні основи механізму управління фінансовою безпекою підприємств відображені у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців: О. В. Ареф'євої, О. І. Барановського, І. О. Бланка, З. С. Варналія, Я. А. Жаліла, С. М. Ілляшенка, Г. Б. Клейнера, Г. В. Козаченко, Т. Б. Кузенко, О. М. Ляшенка, Є. О. Олейникова, В. П. Пономарьова, Р. С. Седегова, В. Л. Тамбовцева, В. В. Шликова, В. І. Ярочкіна та ін. Разом з тим, ряд питань, пов'язаних із оцінкою фінансової безпеки підприємств, не знайшли належного відображення у наукових працях. Окремі аспекти оцінки та визначення стану фінансової безпеки підприємств досліджувались К. С. Горячевою, А. М. Єрмошенко, В. В. Орловою, О. Л. Пластуном.

Невирішені частини проблеми. Проведений аналіз існуючих методик оцінки фінансової безпеки підприємств [1, 2, 3, 4, 5] дав змогу прийти до висновку, що існуючі методи та моделі мають ряд суттєвих недоліків: часто не враховують увесь спектр факторів впливу на фінансову безпеку, інтегральні показники оцінки є некомплексними, не охоплюють всіх сфер фінансових інтересів, а тому не здатні адекватно оцінити рівень фінансової безпеки. У зв'язку з цим, нами запропонована власна методика оцінки стану фінансової безпеки підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз існуючих методів та моделей оцінки рівня фінансової безпеки підприємств, визначення їх основних недоліків та формування власної методики оцінки стану фінансової безпеки підприємств з метою оптимізації прийняття на підприємствах адекватних управлінських рішень у сфері фінансових інтересів.

Виклад основного матеріалу. За нинішніх умов, важливою складовою відповідного механізму забезпечення фінансової безпеки підприємств є формування досконалої методики аналізу та оцінки рівня фінансової безпеки підприємств. На даний момент відсутня загально визнана методика оцінки стану фінансової безпеки підприємств як на макро-, так і на мікрорівні. Здійснивши аналіз та систематизацію існуючих підходів до оцінки рівня фінансової безпеки, нами була запропонована власна методика оцінки стану фінансової безпеки підприємства, яка включає п'ять послідовних кроків (рис. 1).

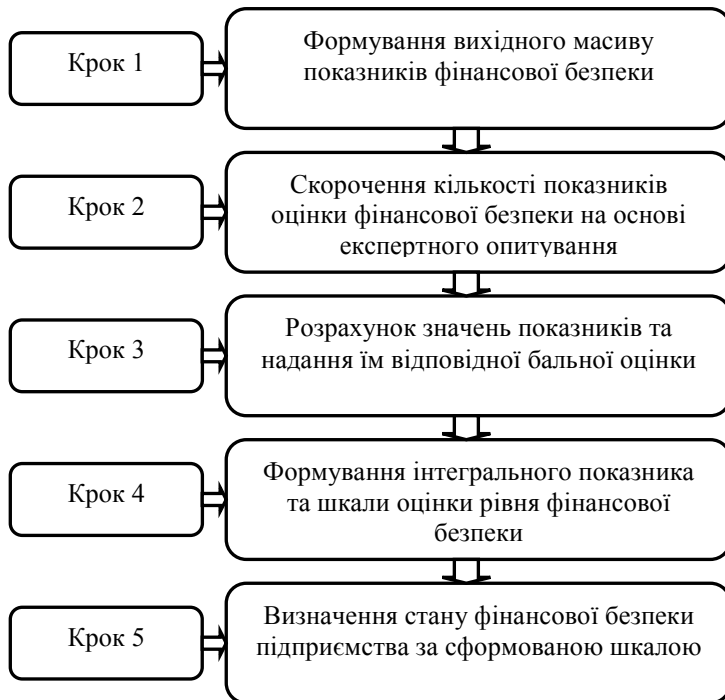

Рис. 1. Етапність методики оцінки фінансової безпеки підприємства

експертами коефіцієнти, формули розрахунку цих коефіцієнтів, їх нормативні значення та економічний зміст.

На нашу думку, вихідна множина показників оцінки фінансової безпеки підприємства має містити такі групи показників, за допомогою яких можна було комплексно оцінити фінансовий стан підприємства та стан його фінансової безпеки, а саме: показники майнового стану, показники ліквідності та платоспроможності, показники дебіторської та кредиторської заборгованостей, показники ділової активності, показники рентабельності підприємства та показники фінансової стійкості [6, 7, 8, 9, 10, 11, 12].

Зважаючи на великий набір показників, який може надто завантажити та ускладнити розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки, ми провели експертне опитування фахівців, на обраних нами підприємствах, для виявлення у кожній групі найбільш значимих показників оцінки, які б не дублювали одне одного і найбільш повно характеризували стан фінансової безпеки підприємства.

Проведене експертне опитування дало змогу значно скоротити кількість показників оцінки. Результати експертного аналізу представлені у таблиці 1, де наведені обрані

Таблиця 1

Основні показники оцінки фінансової безпеки підприємств

Назва показника	Формула розрахунку	Нормативне значення	Економічний зміст
1	2	3	4
ПОКАЗНИКИ МАЙНОВОГО СТАНУ			
Коефіцієнт зносу основних засобів	Сума зносу основних засобів/Первісна вартість основних засобів	$\leq 0,5$	Оцінює ступінь зносу основних засобів
ПОКАЗНИКИ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові кошти+Поточні інвестиції)/Поточні зобов'язання	0,2 – 0,5	Показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена негайно швидколіквідним майном
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	Оборотні активи/Поточні зобов'язання	≥ 1	Показує здатність підприємства погасити свої короткострокові зобов'язання за кредитами та розрахунками в разі реалізації всіх оборотних активів
ПОКАЗНИКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ			
Залежність від дебіторської заборгованості	Дебіторська заборгованість (короткострокова+довгострокова)/Актив балансу	$\leq 0,4$	Питома вага дебіторської заборгованості в активі балансу

1	2	3	4
Залежність від кредиторської заборгованості	Кредиторська заборгованість (короткострокова+довгострокова)/Пасив балансу	$\leq 0,4$	Питома вага кредиторської заборгованості в пасиві балансу
ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ			
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Сума виручки від реалізації/Власний капітал	немає	Оцінює кількість оборотів власного капіталу для отримання виручки
Коефіцієнт оборотності активів	Сума виручки від реалізації/Сума активів	немає	Оцінює кількість оборотів активів для отримання виручки
ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ			
Коефіцієнт незалежності (автономії)	Власний капітал/Підсумок балансу	$\geq 0,5$	Оцінює частку власного капіталу у загальній вартості майна та характеризує ступінь залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування
Коефіцієнт самофінансування	Власний капітал/Позиковий капітал	> 1	Показує, яка частка діяльності підприємства фінансується за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансової стійкості	Стабільні джерела фінансування (Власний капітал+Забезпечення наступних виплат та платежів+Довгострокові зобов'язання+Доходи майбутніх періодів)/Підсумок балансу	$\geq 0,75$	Показує, яка частина активу фінансується за рахунок стабільних джерел, тобто частку тих джерел фінансування, які підприємство може використовувати у своїй діяльності тривалий час. Якщо величина коефіцієнта коливається в межах 0,8-0,9 і має позитивну тенденцію, то фінансовий стан організації є стійким
ПОКАЗНИКИ ПРИБУТКОВОСТІ (РЕНТАБЕЛЬНОСТІ)			
Рентабельність загальних активів (загального капіталу)	Чистий прибуток/Підсумок балансу	$> 0,05$	Відображає величину прибутку, що отримує підприємство на кожну гривню, вкладену в активи. Вважається основним нормативом, з яким співвідносяться індивідуальні показники діяльності організацій для обґрунтування їх конкурентоспроможності. Дозволяє зробити загальний висновок про те, наскільки добре йдуть справи у підприємства. Таким чином, оцінюються відразу всі ресурси компанії
Рентабельність необоротних активів	Чистий прибуток/Необоротні активи	$> 0,1$	Демонструє, з якою віддачею організація використовує свої основні засоби, чи виправдовують себе капіталовкладення
Рентабельність оборотних активів	Чистий прибуток/Оборотні активи	$> 0,1$	Показує, як швидко обертаються грошові кошти, матеріали та інше, а значить, як часто надходить виручка і чи може підприємство отримувати короткострокові позики і кредити
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток/Власний капітал	$> 0,15$	Показує величину чистого прибутку, що припадає на одиницю власного капіталу. Дає змогу оцінити рентабельність власного бізнесу порівняно із альтернативним (найчастіше із середнім процентом за депозитами)
Рентабельність інвестицій	Чистий прибуток/(Підсумок балансу –Короткострокові зобов'язання)	$> 0,1$	Відображає величину прибутку, що припадає на одиницю інвестицій, тобто авансованого капіталу

Виходячи із набору показників, за якими можна оцінити рівень фінансової безпеки підприємства, нами сформований інтегральний показник оцінки стану фінансової безпеки підприємства (рис. 2).

Розрахованим значенням показників оцінки фінансової безпеки підприємства присвоюється відповідна бальна оцінка рівня показника від одного до п'яти, де «1» – критичний, «2» – мінімальний, «3» – достатній, «4» – нормативний, «5» – абсолютний рівень показника.

Рис. 2. Складові елементи інтегрального показника оцінки стану фінансової безпеки підприємств

Таким чином, інтегральний показник оцінки фінансової безпеки підприємства формується із суми бальних оцінок коефіцієнтів за кожною групою показників оцінки фінансової безпеки підприємства.

$$I_{ФБП} = \sum P_{МС} + \sum P_{ЛПл} + \sum P_{ДзКз} + \sum P_{ДА} + \sum P_{ФС} + \sum P_{Р},$$

де $I_{ФБП}$ – інтегральний показник оцінки стану фінансової безпеки підприємства;

$\sum P_{МС}$ – сума оцінок показників майнового стану підприємства;

$\sum P_{ЛПл}$ – сума оцінок показників ліквідності та платоспроможності підприємства;

$\sum P_{ДзКз}$ – сума оцінок показників дебіторської та кредиторської заборгованостей;

$\sum P_{ДА}$ – сума оцінок показників ділової активності підприємства;

$\sum P_{ФС}$ – сума оцінок показників фінансової стійкості підприємства;

$\sum P_{Р}$ – сума оцінок показників рентабельності підприємства.

Після розрахунку інтегрального показника за шкалою, наведеною у таблиці 2, можна визначити стан фінансової безпеки підприємства. Ми вважаємо доцільним виділити п'ять станів фінансової безпеки підприємства: оптимальний, високий, середній, низький та кризовий.

Оптимальний – такий рівень фінансової безпеки, який дає можливість комплексно забезпечувати фінансову стійкість, незалежність, прибутковість, ліквідність підприємства, максимізувати ринкову вартість підприємства та розраховувати на його життєздатність та конкурентоспроможність в довгостроковій перспективі.

Високий – це оптимальний рівень фінансової безпеки, що має деякі відхилення у показниках фінансової безпеки, які не становлять загрози для нормальної діяльності підприємства.

Середній – це рівень фінансової безпеки підприємства, що може забезпечувати стабільну діяльність підприємства лише на короткий відрізок часу, оскільки не збалансований за багатьма показниками.

Низький – рівень фінансової безпеки, що характеризується значними порушеннями практично всіх складових фінансової безпеки, не забезпечує належний рівень конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємства.

Кризовий – рівень, за якого фінансова безпека підприємства практично відсутня, а отже існує велика імовірність банкрутства та ліквідації.

Проаналізувавши звітність підприємств та розрахувавши коефіцієнти, що формують інтегральний показник фінансової безпеки підприємств можна оцінити стан фінансової безпеки кожного окремо взятого підприємства. Здійснені розрахунки дають змогу оцінювати стан фінансової безпеки підприємства загалом та в розрізі окремих груп

показників фінансової безпеки, що дає змогу вносити корективи саме в ту сферу діяльності підприємства, де існують конкретні проблеми, що впливають на рівень фінансової безпеки підприємства.

Таблиця 2

Шкала оцінки стану фінансової безпеки підприємства відповідно до значення інтегрального показника

Оцінка груп показників фінансової безпеки підприємства						Значення інтегрального показника фінансової безпеки підприємства	Стан фінансової безпеки підприємства
Показники майнового стану	Показники ліквідності та платоспроможності	Показники дебіторської та кредиторської заборгованості	Показники ділової активності	Показники фінансової стійкості	Показники рентабельності		
5	10	10	10	15	25	75	Оптимальний
4	8-9	8-9	8-9	12-14	20-24	60 – 74	Високий
3	6-7	6-7	6-7	9-11	15-19	45 – 59	Середній
2	4-5	4-5	4-5	6-8	10-14	30 – 44	Низький
1	2-3	2-3	2-3	3-5	5-9	15 – 29	Кризовий

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що за сучасних економічних умов оцінка рівня фінансової безпеки є невід'ємною частиною управління підприємством. Вона дає можливість керівництву та менеджерам підприємств ефективніше вирішувати проблеми забезпечення фінансової безпеки, обирати ефективні шляхи мінімізації фінансових втрат. Крім того, постійний моніторинг стану фінансової безпеки дає змогу підтримувати конкурентні переваги підприємств на належному рівні.

В свою чергу, адекватна система показників оцінки фінансової безпеки підприємств має базуватись на чинній бухгалтерській та статистичній звітності; показники в системі оцінки не повинні дублюватись; показники оцінки повинні охоплювати усі важливі сфери підприємства, що можуть свідчити про стан фінансової безпеки; кількість показників оцінки повинна бути оптимальною для досягнення максимальної точності розрахунків.

Література

1. Орлова В. В. Моделі оцінки рівня фінансової безпеки підприємства / В. В. Орлова // Моделювання регіональної економіки. Збірник наукових праць. — Івано-Франківськ : Плай, 2006. — №1(7). — С. 89-96.
2. Орлова В. В. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства / В. В. Орлова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові ресурси регіону : організація та управління». — Івано-Франківськ: ПП Курилюк, — 2007. — С. 209-210.
3. Єрмошенко А. М. Методи оцінки рівня фінансової безпеки страхових організацій / А. М. Єрмошенко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. — 2005. — №3. — С. 116-123.
4. Пластун О. Л. Система фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / О. Л. Пластун // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2007. — № 1. — С. 100-107.
5. Пластун О. Л. Якісні методи діагностики в системі фінансової безпеки суб'єктів підприємництва // О. Л. Пластун // Вісник Української академії банківської справи. — 2007. — № 1 (22). — С. 40-44.
6. Горячева К.С. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства /К. С. Горячева // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Т.10. — Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС, 2004. — с. 288-295.
7. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М. Я. Коробов. — К. : Знання, 2002. — 378 с.
8. Павловська О. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. — К. : КНЕУ, 2002. —388 с.
9. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — К. : КНЕУ, 2006. — 552 с.
10. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / В. О. Подольська, О. В. Яріш. — К.: Центр навчальної літератури, 2007. — 488 с.
11. Рясних Є. Г. Основи фінансового менеджменту : навч. посіб. / Є. Г. Рясних. — К. : Академвидав, 2010. — 336 с.
12. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Г. Г. Старостенко. — К. : ЦНЛ, 2006. — 224 с.
13. Шиян Д. В. Финансовый анализ : учеб. пособие / Д. В. Шиян, Н. И. Строченко. — К. : Издательство А.С.К., 2003 — 240 с.

References

1. Orlova V. V. Modeli otsinky rivnia finansovoi bezpeky pidpriyemstva / V. V. Orlova // Modeliuvannya rehionalnoi ekonomiky. Zbirnyk naukovykh prats. — Ivano-Frankivsk : Plai, 2006. — #1(7). — S. 89-96.
2. Orlova V. V. Otsinka rivnia finansovoi bezpeky pidpriyemstva / V. V. Orlova // Materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii «Finansovi resursy rehionu : orhanizatsiia ta upravlinnia». — Ivano-Frankivsk: PP Kuryliuk, — 2007. — S. 209-210.
3. Yermoshenko A. M. Metody otsinky rivnia finansovoi bezpeky strakhovykh orhanizatsii / A. M. Yermoshchenko // Visnyk Kyivskoho natsionalnogo torhovelno-ekonomichnogo universytetu. — 2005. — #3. — S. 116-123.

4. Plastun O. L. Systema finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva / O. L. Plastun // Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. – 2007. – # 1. – S. 100-107.
5. Plastun O. L. Yakisni metody diahnozyky v systemi finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva // O. L. Plastun // Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy. – 2007. – # 1 (22). – S. 40-44.
6. Horiacheva K.S. Otsinka rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva /K. S. Horiacheva // Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: Zbirnyk naukovykh prats. T.10. – Sumy: VVP «Mriia-1» LTD, UABS, 2004. – s. 288-295.
7. Korobov M. Ya. Finansovo-ekonomichnyi analiz diialnosti pidpriemstv / M. Ya. Korobov. – K. : Znannia, 2002. – 378 s.
8. Pavlovska O. V. Finansovyi analiz : navch. posib. / O. V. Pavlovska, N. M. Prytuliak, N. Yu. Nevmerzhytska. – K. : KNEU, 2002. – 388 s.
9. Poddierohin A. M. Finansy pidpriemstv : navch. posib. / A. M. Poddierohin, M. D. Bilyk, L. D. Buriak ta in.; Ker. kol. avt. i nauk. red. prof. A. M. Poddierohin. – K. : KNEU, 2006. – 552 s.
10. Podolska V. O. Finansovyi analiz : navch. posib. / V. O. Podolska, O. V. Yarish. – K.: Tsentr navchalnoi literatury, 2007. – 488 s.
11. Riasnykh Ye. H. Osnovy finansovoho menezhmentu : navch. posib. / Ye. H. Riasnykh. – K. : Akademydav, 2010. – 336 s.
12. Starostenko H. H. Finansovyi analiz : navchalnyi posibnyk / H. H. Starostenko. – K. : TsNL, 2006. – 224 s.
13. Shyian D. V. Fynansovyi analiz : ucheb. posoby / D. V. Shyian, N. Y. Strochenko. – K. : Yzdatelstvo A.S.K., 2003 – 240 s.

Рецензія/Peer review : 6.7.2013 р. Надрукована/Printed :25.9.2013 р.

УДК 338.24:330.341

В. І. ІВАЩЕНКО

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ ІННОВАЦІЙ

В статті розкривається сутність інновацій. Запропоновано механізм визначення цілей інновацій за їх класифікаційними ознаками. Визначено цілі інновацій, якими генеруються дії людей, що ведуть до формування та розвитку інноваційної економіки.

Ключові слова: інновація, новація, матеріальні ресурси, інноваційна економіка.

V. IVASHCHENKO

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

DEFINITION OF INNOVATION TARGETS

The article reveals the essence of innovation. It provides the mechanism of goal setting for innovation classification characteristics. It defines innovation targets, which generate human actions that lead to formation and development of innovative economy.

Keywords: innovation, material resources, innovative economy.

Постановка проблеми. Сьогоднішній світ наповнюється інноваціями, про які люди не могли навіть здогадуватись. Ці інновації мають зовсім іншу природу ніж звичні продукти виробничої діяльності. В них домінують інформація та знання. Економічну природу цих явищ важко пояснити традиційними категоріями економічної теорії.

Аналіз публікацій. Термін "інновація" вперше ввів у науковий обіг Й.Шумпетер. Він ним означив процес упровадження нових товарів, а не товар нового виду, з яким не знайомий споживач; упровадження нового методу виробництва, а не метод виробництва, який раніше не використовувався; створення нових ринків збуту, а не ринки збуту, на яких товар не було представлено [1]. Проте, сутність інновації в наукових виданнях трактується по-різному. Так, Ю.Бажал під інновацією розуміє новий продукт або послугу, спосіб їх виробництва, нововведення в організаційній, фінансовій, науково-дослідній та інших сферах, будь-яке удосконалення, що забезпечує економію витрат або створює умови для такої економії [2], О.Лапко – комплексний процес, що передбачає створення, розроблення, доведення до комерційного використання нового технічного або якогось іншого рішення (новації), що задовольняє певну потребу [3], Р.Каренов – вклад в економіку коштів, що забезпечують зміну поколінь техніки й технології, а також нову техніку, технологію, промислове виробництво, які є результатом досягнень науково-технічного прогресу [4], Б.Райзберг – нововведення, що засновані на досягненнях науки й передового досвіду і використовуються в найрізноманітніших галузях і сферах діяльності [5], В.Новіков – нові дослідження й розроблення [6]. Міжнародний стандарт з управління якістю ISO-9004 називає інновацією кінцевий результат інноваційної діяльності, що втілюється у вигляді нового або удосконаленого продукту, впровадженого на ринку нового або удосконаленого технологічного процесу, що знайшов використання у практичній діяльності [7], Закон України "Про інноваційну діяльність" – новостворені / застосовані і / або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери [8], а Керівництво Осло, за методологією якого ведеться моніторинг інноваційної діяльності в Європі – введення в споживання якого-небудь нового чи значно покращеного продукту (товару чи послуги) або процесу, нового метода маркетингу або нового організаційного метода в діловій практиці, організації робочих місць чи зовнішніх зв'язках [9, с. 55], де маркетинговим і організаційним інновація надається найбільшій ваги. За цією методологією Державна служба статистики України провела обстеження інноваційної діяльності підприємств України за період 2008–2010 рр. За її даними в 2011 р. організаційні інновації впроваджувало 185, а маркетингові 187 підприємств України [10].

Є й інші трактування суті інновації. Але вдаватися до їх аналізу ми не станемо. Бо в них, як і в цитованих, автори тлумачать суть інновації, або як видозміну результату діяльності, пов'язану, скажімо, зі змінами кольору, форми, зовнішнього виду, технічних параметрів тощо, з метою продовження його життєвого циклу, або як щось нове, ще недостатньо поширене у суспільному виробництві: нові ідеї, технології, види продукції тощо, нова продукція,